

28/4 Nya böcker i USA

DEN AMERIKANSKE idéhistorikern William Irvine, professor vid Harvard, har i ett stort arbete, delvis byggt på icke publicerade brev och manuskript, skildrat striden kring darwinismen i England under årtiondena efter "The Origin of Species" (1859): *Apes, Angels and Victorians* (Mac Graw-Hill, 5 dollar). Det är en sällsynt rolig bok. Debatten kring utvecklingsläran står i förgrunden, men utförliga biografier över Darwin, lärans upphovsman, och T. H. Huxley, lärans främste förkunnare och försvarare, bidrar att göra framställningen levande och fängslande. Från början var teorin om utveckling och ural en styggelse för de religiösa kretsarna; religionen ansågs vara i fara, om det förnekades att Gud skapat människorna. Men efter ett par årtionden hade de professionella kristna anpassat sig; det successiva frambringandet av högre varer sades stå i överensstämmelse med Guds avsikter, och Mosebäckernas historik omtolkades till en något romantisk redogörelse för hur det hela verkligen gått till. Darwin och Huxley blev alltså inte längre kättare och förnekare, utan vittnen om att naturvetenskapen först två tusen år efteråt kunde förstå och bekräfta Bibelns beskrivning av hur världen, djuren och människorna uppstått. Den nya insikten hos de fromma trängde dock igenom rätt sakta; Irvine erinrar om att ännu år 1927 en lärare i Tennessee bestraffades för att han lärt ut den farliga utvecklingsläran åt sina elever.

Inte minst fängslande är karaktäristiken av Darwin, en stillsam forskare som knappast förstod hur omstörtande hans resultat var, och vapendragaren Huxley. Båda blev agnostiker — Huxley hittade på själva ordet — men deras skepticism hindrade inte att de helt stannade kvar i den viktorianska tidens idealism och moralism. Darwin dolde sina tvivel till och med för sin hustru; hans far uppmånade honom att så göra, eftersom kvinnor, om de fick reda på sin mans irreligiositet, "led fruktausvärt av oron över att mannen inte skulle bli frälst". Huxley, en biskopsföljare i stor stil, smugglade in Gud i sina mera "filosofiska" resoner; han trodde att det goda blev belönat och det onda bestraffat och tänkte sig något slags Gud som sanningssökandets sista upptäckt. Båda var goda, samvetsömma, tungsinta människor, vilkas kombination av framstegs-

Från New York har Herbert Tingsten sänt denna rapport om några böcker som låter tala om sig i Amerika just nu.

tro, dygd och längtan att återfinna den Gud de förlorat blev en av de livsformer som utmärkte vad man kallat "den viktorianska kompromissen".

MED NÅGRA av sina romaner och framför allt genom arbetena om Jugoslavien (Black Lamb and Grey Falcon) och om förträderiets psykologi (The Meaning of Treason) har Rebecca West blivit en av den anglosaxiska världens mest uppskattade författarinnor. Det skrivs inte bättre engelska i dag, förklarar några kritiker inför hennes nyss utkomna bok *A Train of Powder* (The Viking Press, 3:75 dollar). I denna bok samlas en rad stora reportageartiklar, delvis omarbetade och utvidgade. Tre kapitel ägnas Tyskland under skilda skeden efter kriget: Nürnbergprocessen och Berlinblockaden. I en uppsats skildras en lynchningsprocess i den amerikanska Södern (Greenville, Syd-Carolina, 1947), i en annan analyseras problemen kring ett mera ordinarie Londonmord, i en tredje ett engelskt spionerfall. Det är strålande journalistik, i vilken den pregnant beskrivningen av ett "fall" leder fram till en karaktäristik av miljön, det kulturella och politiska klimatet, världsläget. Framställningen, exempelvis, av Greenvilleprocessen ger mer om stämningen i den mörkaste Södern än åtskilliga förträffliga handböcker. Någon gång kan man tycka att författarinnan går för långt i sin strävan att få ut så mycket som möjligt ur materialet att reflexionerna blir överarbetade och konstlade; det centrala intrycket är en utomordentlig intelligens med överlägsen teknisk skicklighet som hjälpmedel.

ANNE MORROW LINDBERGH, Charles Lindberghs hustru, skrev på 1930-talet några böcker om flygfärder och flygning, mindre reseskildringar än försök att forma en flygets poesi och metafysik; hon framträdde som en trivialiserad och amerikaniserad Exupéry. Hon har nu skrivit en liten bok om ett par veckors meditationer under en ensam vistelse vid havet (*Gift from the Sea*,

Panteon, 2:75 dollar). Det är ett sprött behag över dessa tankar kring kärleken, äktenskapet, svårigheten för en kvinna i hennes ställning att få tid och kraft till att tänka på annat än det vardagliga, att "finna sig själv och vara sig själv"; mannen, fem barn och ett stort umgänge gör hennes liv till en kretsångång av små plikter. Till någon stor poesi räcker inte hennes förmåga, och ibland överväger ett slags avkopplings- och semesterförkunnelse av den art som gör även lättjän och nöjet till inslag i en pedantiskt rationell livsföring. Men det är väl förståeligt att den amerikanska kritiken fängslats av den lätt konventionella älskvärdhet och finess som kommer

fram i alla Mrs Lindberghs litterära försök.

MAX EASTMAN hör till dem — vida talrikare i USA än hos oss — som gått från kommunism till extrem konservatism (gam-malliberalism). På 1920- och 1930-talen var han ett stort namn; sedan han avsvurit sig den ortodoxa kommunismen skrev han skarp-sinniga kulturhistoriska arbeten, främst *The Library Mind*. Både innehållet i hans senare skrifter och den prestige de har betingas av dessa intellektuella investeringar för länge sedan; den sju-tio-åriga reaktionären är en habil kritiker av marxismen och bevarar sin precisa stil, men något originellt eller inträngande presterar han inte. Den senaste boken, *Reflections on the Failure of Socialism* (Devin-Adair, 2:25 dollar), höjs till skyarna av meningsfränderna och har i sammandrag spritts i miljoner exemplar genom tidskriften *US and World Report*. I själva huvudet, att en mera omfattande socialisering är oförenlig med politisk demokrati, har Eastman enligt min mening rätt. Denna tankegång har likväl bättre utvecklats av andra författare, och man fäster sig därför främst vid Eastmans överdrifter och felaktigheter. Socialdemokrati och till och med liberal socialreformism sägs i grunden vara lika farliga som kommunism; Norge påstås vara "den mest lyckade imitationen av en auktoritär stat som finns på denna sida av järnridån". Genom dessa tokerier och sin formella elegans har Eastmans bok utsikter att bli en handbok för den extrema riktning som i all radikalism ser kommunism eller medlöperi; på detta håll är man inte bortskämd med begåvade skribenter.

DEN SYDAFRIKANSKA litteraturen har fått ett nytt namn med *Dan Jacobsen*, vars debutbok *The Trap* publicerats av ett av USA:s främsta förlag (Harcourt, Brace and Company, 2:95 dollar). Berättelsen har snarare sin bakgrund än sitt föremål i ras-konflikten, och kanske just därför blir dess belysning av denna konflikt (liksom i Nadine Gordimers roman) så intensiv; att en av huvudpersonerna, farmaren van Schoer, anses vara en god husbonde, medan vi äcklas av hans brutalitet, är betecknande. Romanen är kort, skriven med en koncentration och en fasthet som för tanken på Hemingway och andra hårdkokta amerikaner.

HERBERT TINGSTEN

April 4